

LGBTİ+ Haklarının Tarihsel Seyri

6 Eylül 2019

<https://www.dogrulukpayi.com/bulten/dunyada-ve-turkiye-de-lgbti-haklari>

Türkiye, aynı biyolojik cinsiyetten iki kişinin cinsel ilişkiye girmesinin bir suç unsuru olmadığı 98 ülkeden biri. Bu tür ilişkilere bir ceza öngörmeyen Fransa ceza kanunu örnek alınarak hazırlanan 1858 Osmanlı Ceza Kanunnamesi, sonrası için de önemli bir eşik yarattı. Örneğin 19. yüzyılda eşcinsel ilişkileri cezalandırıcı yasaları bulunan Britanya'nın sömürgesi olan Hindistan'da ise eşcinsel ilişkiler yasal hale ancak 2018'de gelebildi. Bugün Britanya sömürge geçmişi olan birçok ülkede eşcinsel ilişkiler ya yasal değil ya da son 20 yıldaki düzenlemelerle yasal hale geldi.

<u>Dönemler</u>	<u>LGBTİ+ Haklarıyla İlgili En Güncel Gelişmeler</u>
Temmuz 2019	Botswana'da eşcinsel ilişkiler yasal hale getirildi.
Mayıs 2019	Tayvan'da eşcinsel evlilikler yasal hale getirildi.
Ocak 2019	Angola'da eşcinsel ilişkiler yasal hale getirildi.
Eylül 2018	Hindistan'da eşcinsel ilişkiler yasal hale getirildi.
Nisan 2018	Avustralya'da eşcinsel çiftlerin evlat edinmesi yasal hale getirildi.
Ekim 2017	Almanya'da eşcinsel evlilikler yasal hale getirildi.
Eylül 2017	Kongo Cumhuriyeti'nde eşcinsel ilişkiler yasal hale getirildi.
Eylül 2017	Malta'da eşcinsel evlilikler yasal hale getirildi.
Mart 2017	Finlandiya'da eşcinsel çiftlerin evlat edinmesi yasal hale getirildi.

2019 itibariyle, dünyada toplam 71 ülkede eşcinsel ilişkiler cezalandırılıyor. Suudi Arabistan, İran, Moritanya ve Afganistan'da eşcinseller ölüm cezası ile yargılanma riskiyle karşı karşıya. Diğer taraftan ise 1990'ların başından itibaren özellikle Batı Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerinde gay ve lezbiyen hareketinin etkinlik kazanmasıyla haklar alanında önemli gelişmeler kaydedildi. Kendini heteroseksüel olarak nitelendirmeyen grupların farklı alanlarda yaşadıkları adaletsizlikler, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılıklar başlığı altında hukuki bir kapsama alındı ve bu ayrımcılıkların yasaklanması için adımlar atıldı. Aile kurma ve çocuk sahibi olma konusunda LGBTİ+ çiftlerin diğer heteroseksüel çiftlerle aynı haklara sahip olmasını sağlayacak düzenlemeler, yasama veya yargı organlarından çıkan kararlarla ülke mevzuatlarına dahil edildi. Son olarak, ABD Yüksek Mahkemesi eyaletlerden eyaletlere değişen uygulamalara son vererek aynı biyolojik cinsiyette iki kişinin evlenebilmesinin tüm ülkede uygulanması gereken bir insan hakkı olduğuna hükmetti.

LGBTİ+ haklarının tanınması konusundaki gelişmeler sadece belli bir coğrafyayla da sınırlı kalmadı. Bu eğilime Latin Amerika ile Japonya ve Tayvan gibi bazı Asya ülkeleri de ayrımcı-

lık karşıtı yasalar ve aile haklarıyla ilgili düzenlemelerle katıldı. Fakat dünya coğrafyasında bu konuda büyük bir ayrım olduğu hemen göze çarpıyor. Asya kıtasının büyük bölümünde ve Afrika'da yaşayan bir LGBTİ+ olmak zor. Rusya ve Uganda gibi bazı ülkelerde ise, konunun daha da siyasileşmesi yüzünden, bu varoluş daha da zorlaşıyor.

<u>Dünyada LGBTİ+ Haklarının Durumu</u>	<u>Evet</u>	<u>Hayır</u>
Eşcinsel ilişkiler yasal mı?	98 ülke	71 ülke
Eşcinsel birliktelikler yasal olarak tanınıyor mu?	41 ülke	158 ülke
Eşcinsel çiftler evlat edinebiliyor mu?	30 ülke	169 ülke
LGBTİ+'lar en az bir alanda yasal koruma altındalar mı?	57 ülke	112 ülke

Birleşik Krallık mahkemeleri dünyaca ünlü yazar Oscar Wilde'ı cinsel yönelimi nedeniyle yargılamış, devletin uygulamaları 2. Dünya Savaşı'nda kırdığı şifrelerle Müttefikler'in savaşı kazanmasında önemli rol oynayan Alan Turing'in intiharına sebep olmuştu. Birleşik Krallık, eşcinsel ilişkileri 1967'de yasal hale getirdi, 2005'ten beri ise LGBTİ+'lar yasal olarak evlat edinebiliyorlar. Hukuksal anlamda birçok düzenleme son yirmi yıla yayılsa da bu düzenlemeleri mümkün hale getiren uzun yıllara yayılmış kültürel değişimin rolü yadsınamaz.

<u>Bazı Ülkelerde Eşcinsellere Olumsuz Bakış Nüfus Oranı</u>		
<u>Ülkeler</u>	<u>1981-1984</u>	<u>2010-2014</u>
Arjantin	65%	27%
Avustralya	50%	18%
Japonya	61%	28%
Güney Kore	76%	58%
Meksika	82%	47%
Güney Afrika	72%	45%
İsveç	44%	11%
ABD	72%	31%

Avrupa ve Kuzey Amerika'daki ülkelerde 1980 başlarında toplumun eşcinsellere bakış açısı, şu an birçok Asya ve Afrika ülkesiyle benzer durumdaydı. Örneğin ABD'de 1981'de yapılan anketlerde toplumun sadece %7'si eşcinsellere olumlu bakıyordu ki bu rakam Türkiye'de 2014'te yapılan anketlerde %3 seviyelerinde. Fakat son otuz yılda, birçok yapısal faktörün etkisiyle tetiklenen kültürel değişim sonucunda toplumun bakış açısı derin bir şekilde değişti. Bu dönemde Arjantin'de eşcinsellere olumlu bakış oranı %6'dan %39'a çıktı. İsveç'te nüfusun %27'si olumlu bakarken 2014'te oran %72'ye çıkmıştı. Toplumun tabanındaki bu kültürel değişimin toplumu düzenleyen kurallara sirayet etmesi de çok zaman almadı.

<u>Türkiye'de Eşcinsellere Bakış</u>	<u>1989-1993</u>	<u>2010-2014</u>
Eşcinsel komşu istemeyenlerin oranı	92%	85%
Eşcinselliği asla kabul edilebilir bulmayanların oranı	82%	78%

Toplumun bakış açısındaki değişimin en önemli tetikleyicisi de kuşkusuz 1968'in özgürleştirici ortamını da arkasına alan Stonewall olayı. Eşcinsellerin yoğun olarak gittiği barlardan birine rutin hale gelen keyfi polis baskınlarına yönelik oluşan tepki, tüm dünyada dışlanma ve yasaklanma sorunlarıyla karşı karşıya gelen eşcinsellerin en önemli sembolü haline geldi. İlki 1970'te New York, Los Angeles ve San Francisco'da düzenlenen onur yürüyüşü, şu an dünyanın büyük kentlerinde bir karnaval havasında kutlanıyor. Türkiye'de ilk onur yürüyüşü 1993'te düzenlenmeye çalışılsa da valilik yasaklamaları ve polis baskınları nedeniyle başarılı olamadı. 2003'te sadece 30 kişinin katıldığı ilk resmi onur yürüyüşü, 2013'te Gezi protestolarının da etkisiyle yüzbinlere ulaşan katılıma ulaştı. Sonraki yıllar ise polis müdahalesinin rutin hale geldiği bir dönem olarak hatırlanıyor.

<u>Türkiye'de Eşcinsellere Bakış</u>	<u>2012</u>	<u>2017</u>
Eşcinsel bir komşu aşure getirdiğinde teşekkür edip alarak yiyenlerin oranı	41%	51%
Eşcinsel bir komşu aşure getirdiğinde teşekkür edip alarak çöpe dökenlerin oranı	28%	25%
Eşcinsel bir komşu aşure getirdiğinde kabul etmeyenlerin oranı	29%	21%
İçki içen, eşcinsel olan, hırsızlık yapan ve eşini aldatan belediye başkan adayları arasından eşcinsel adayı tercih edenlerin oranı	11%	22%

Osmanlı Devleti ve Türkiye'nin ceza kanunlarında eşcinsel ilişkiler hiçbir zaman suç unsuru olarak dâhil olmadı; fakat "genel ahlak" ve "kamu düzeni" başlıkları altında meşrulaştırılan devlet uygulamaları heteroseksüel olmayan gruplara yönelik adaletsizlikleri devam ettirdi. Şu an itibariyle Türkiye yasalarının ayrımcılıkla ilgili maddelerinde cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ibaresi yer almıyor. Bazı grupların Türkiye'nin imzasını çekmesi için kamuoyu oluşturma çabalarında olduğu İstanbul Sözleşmesi, metninde bulundurduğu cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet kimliği ibareleriyle Türkiye'deki kadınların yanı sıra LGBTİ+'lerin de birkaç referans metninden biri.